

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ НАПН УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР «МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ»

ОБДАРОВАНІ ДІТИ – ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДЕРЖАВИ

Матеріали

ІХ-ої Міжнародної науково-практичної конференції

11–17 липня 2016 року

м. Чорноморськ, Одеська область

Київ–2016

УДК 376-056.45

ББК 74.202.4

Ф79

Ф79 Обдаровані діти – інтелектуальний потенціал держави : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 11–16 липня 2016 року, м. Чорноморськ, Одеська область. – К. : Інститут обдарованої дитини, 2016 –280 с.

У збірник увійшли статті та тези учасників науково-практичної конференції «Обдаровані діти – інтелектуальний потенціал держави», у яких розкриваються сучасні наукові підходи, теорії, концепції та технології з проблем діагностики, розвитку та підтримки обдарованої особистості в освітньому середовищі та соціумі.

Роботи учасників присвячені основним тематичним напрямкам конференції:

- 📖 Сучасні наукові концепції і підходи до вивчення обдарованості особистості
- 📖 Питання діагностики обдарованості особистості
- 📖 Проектування і прогнозування розвитку обдарованості особистості
- 📖 Супровід та підтримка розвитку обдарованої особистості та особливості формування в неї успішних життєвих стратегій
- 📖 Моделювання і проектування розвивального середовища обдарованої особистості
- 📖 Інноваційні проекти, програми, технології, методики розвитку і освіти обдарованих дітей і молоді
- 📖 Виховання обдарованих дітей, стратегії сімейного виховання, взаємодії сім'ї та педагога як фактор розвитку успішної особистості
- 📖 Підготовка фахівців для роботи з обдарованими дітьми та молоддю

Видання рекомендовано для науковців, керівників та представників навчальних закладів, інститутів післядипломної освіти, педагогічних працівників усіх ланок системи освіти, психологів, соціологів та інших фахівців.

Статті подано в авторській редакції (збережено стилістику, орфографію та мову). Автори опублікованих матеріалів несуть відповідальність за точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела тощо.

УДК 376-056.45

ББК 74.202.4

ЗМІСТ

Давиденко А. А. Підготовка фахівців до роботи з обдарованими учнями в системі післядипломної педагогічної освіти.....	6
Бойченко М. А. Співвідношення понять «обдарованість» і «талант» у зарубіжному науковому дискурсі.....	17
Алексеева Л. Л. О развитии художественной одаренности школьников.....	20
Рева О. М., Камишин В. В., Добровольська Н. А. Пілотна апробація методу аналізу ієрархій для встановлення коефіцієнтів бажаності оцінок 12-ти бальної шкали.....	25
Chernyakova Z. Y. The professional development and training of teachers for working with gifted children.....	30
Жерліцин С. О., Жерліцин Н. С. Міжнародні освітні проекти як провідний напрям з розвитку творчих здібностей учнів та формування екологічно компетентної особистості.....	34
Мельник М. Ю. Дослідження рівня готовності обдарованих старшокласників до професійного самовизначення.....	38
Андросович К. А. Особливості саморозвитку обдарованих старшокласників.....	48
Лалак Н. В. Теоретичні засади навчання обдарованих дітей молодшого шкільного віку у контексті реформування освіти.....	54
Молнар Т. І. Методи і форми роботи з обдарованими молодшими школярами.....	58
Жерліцин Н. С. Професійна компетентність учителя як умова розвитку обдарованої особистості.....	61
Коваленко Л. М. Визначення сутності та змісту учнівської науково-дослідницької роботи.....	71
Слинькова Т. В. Особистісно-орієнтоване навчання як важливий фактор ефективності навчання обдарованих учнів.....	78
Шпіньова О. В. Заохочення як спосіб вираження позитивної оцінки діяльності.....	84
Давиденко А. А. Діагностика та розвиток винахідницьких здібностей учнів під час організації та проведення турніру юних винахідників.....	88

Małgorzata Franc Znaczenie zabaw wyobrażeniowych dla rozwoju poznawczego i twórczej aktywności dziecka.....	92
Лук'янчук Я. А. Формування аналітично-пізнавальної активності учнів.....	105
Коростіль Л. А., Метейко А. В. Хімічний колоквіум як складова системи підготовки учнів до олімпіад	109
Фенчак Л. М. Використання сучасних педагогічних технологій у розвитку обдарованості молодших школярів.....	116
Абашина И. А. Развитие интеллектуальных способностей у учащихся с особыми образовательными потребностями на уроках математики.....	119
Авсюкевич А. В. Программа развития одаренной личности	124
Варивода В. О., Гришко О. М. Зв'язок базових математичних понять з життям як особливий аспект мотивації.....	128
Глубенок С. В. Формування системного мислення та соціалізація ліцеїстів при навчанні фізики та астрономії через інтеграційні та акмеологічні технології навчання.....	131
Грицишина Т. І., Сорока С. Г. Технології розвитку здібностей та обдарованості дітей дошкільного віку в дошкільній академії «Унікум» Інституту обдарованої дитини НАПН України.....	149
Желтуха Т. В. Науково-дослідницька діяльність учнів як засіб формування компетентного випускника	157
Знетиняк Н. Н. Очно-дистанційна школа Львівської обласної МАН як інноваційна форма роботи з обдарованою учнівською молоддю області	166
Трамбович И.Ю. Развитие интеллектуальных способностей у детей с ограничениями жизнедеятельности.....	172
Онопченко О. В., Юрченко Т. А. Підвищення інформаційної компетенції на прикладі ефективної співпраці вчительсько-виховательського кола користувачів з Всеукраїнським освітнім інтернет-порталом «Острів знань»	175
Казачінер О. С. Teaching gifted students by foreign language teachers in a mixed-ability class.....	178
Лавренова М. В. Робота з обдарованими учнями початкових класів на уроках української мови та літературного читання.....	183

Лавренова М. В., Лавренова Н. В. Обдаровані діти Закарпаття: навчання і розвиток.....	187
Шелестова Л. В., Болотова О. М. Пізнання світу старшими дошкільниками та їх естетичний розвиток засобами живопису (результати експерименту).....	192
Тітченко С. Ю. Переваги навчально-виховного комплексу над загальною школою в супроводі обдарованої дитини	200
Олійник С. С. Розвиток соціальної компетентності особистості учня через призму естетичного виховання на уроках математики.....	204
Бабова Н. С. Плекаємо інтелектуальну еліту. До джерел особистості.	211
Бодрик О. О. Гармонізація локусів контролю – один із основних напрямів формування в обдарованої особистості успішних життєвих стратегій	218
Гмиря Н. О. Шляхи створення в закладі освіти творчого розвивального середовища – необхідна умова створення її позитивного іміджу.....	227
Косінська О. В. Комплексний підхід до розвитку обдарованої особистості в умовах сільської школи	237
Лема І. А. Роль наукового керівника в організації підготовчого етапу до виконання науково-дослідницької роботи учнів у секції інформатики	246
Молочко С. Р. Гармонійний розвиток особистості в процесі вивчення української літератури у взаємозв'язку з музичним мистецтвом	251
Оліяр О. Д. Турбота про здоров'я дитини – найважливіша праця вчителя....	257
Охріменко О. С. Підтримка обдарованих дітей у системі шкільної та позашкільної освіти Німеччини.....	261
Сидоренко Н. Ю. Організація психологічного супроводу навчально-виховної роботи в Сумському територіальному відділенні МАН України.....	265
Шпак Л. Ф. Успішна соціалізація обдарованої дитини через систему взаємодії сім'ї та педагога	269
Ющенко О. В. «Сорока-ворона»	275

Молнар Тетяна Іванівна,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри теорії та методики початкової освіти
Мукачівський державний університет
м.Мукачево
vackolya@yandex.ua

МЕТОДИ І ФОРМИ РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ

Економічні та соціальні перетворення в Україні зумовили необхідність реформування всіх ланок системи освіти. Перед сучасною школою постало завдання максимального розкриття і розвитку потенціалу кожної особистості, формування людини як суб'єкта власного життя, підготовки її до самовдосконалення, самовизначення та самореалізації. Нова українська школа має забезпечувати всебічний розвиток дитини як особистості та найвищої цінності суспільства на основі виявлення її задатків, здібностей, обдарованості і талантів.

Проблема обдарованості з кожним роком стає все більш актуальною. У педагогічній теорії та практиці напрацьовано значну кількість досліджень, пов'язаних з ідентифікацією обдарованості, розроблено програми допомоги дітям щодо реалізації їх здібностей. Зазначена проблематика відображена в таких державних документах, як Законах України «Про позашкільну освіту», «Про основні засади державної підтримки обдарованих дітей та молоді на Україні», «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», Указі Президента «Про заходи щодо розвитку системи виявлення та підтримки обдарованих і талановитих дітей та молоді» [1]. Метою вказаних нормативних документів є створення сприятливих умов для пошуку, підтримки та стимулювання інтелектуально і творчо обдарованих дітей та молоді, самореалізації творчої особистості в сучасному освітньому просторі.

У науковій літературі знаходять висвітлення такі аспекти проблеми обдарованості, як питання індивідуальних відмінностей обдарованих дітей (Б.Ананьєв, Л.Виготський); виділення сфер та видів обдарованості (Ю.Гільбух, М.Гнатко); розвиток обдарованості на різних вікових етапах (В.Давидов, Н.Лейтес); виявлення і розвиток обдарованості учнів (Дж.Рензуллі, В.Крутецький). У численних дослідженнях порушено проблему обдарованості і творчості, визначено типи обдарованості, розкрито психолого-педагогічні особливості обдарованих дітей, з'ясовано окремі аспекти роботи з обдарованими молодшими школярами.

Так, система роботи з обдарованими учнями вимагає належної змістової наповненості занять, зорієнтованості на новизну інформації та різноманітні види пошукової, розвиваючої, творчої діяльності. Зміст навчальної інформації має доповнюватись науковими відомостями, які можна одержати в процесі

виконання додаткових завдань у той же час, що й інші учні, але за рахунок вищого темпу обробки навчальної інформації [4]. Однак ефективність навчального процесу в початковій школі значною мірою залежить від правильного добору методів навчання й умілого їх застосування. У роботі з обдарованими учнями слід застосовувати такі методи навчання, які б забезпечували високий рівень пізнавальної активності школярів, ефективність і результативність навчальної діяльності, і на основі цього – розвиток їх творчого потенціалу.

У дослідженнях багатьох педагогів і психологів зазначається, що оригінальність мислення, вміння співпрацювати, а також творчі навички школярів найповніше виявляються та успішно розвиваються в діяльності, а особливо в тій, яка має дослідницьку спрямованість [5]. Цей факт є актуальним для учнів початкової школи, адже в цьому віці навчальна діяльність стає провідною і визначає розвиток основних пізнавальних особливостей молодшого школяра. Дослідницький метод зводиться до того, що вчитель разом з учнями формує проблему, вирішенню якої присвячується проміжок навчального часу. Знання учням не повідомляються, школярі самостійно здобувають їх у процесі вирішення проблеми, а діяльність вчителя зводиться до управління процесом вирішення проблемних завдань.

Поширеним, крім того, є евристичний (частково-пошуковий) метод, при якому вчитель організовує участь учнів у виконанні окремих кроків розв'язання проблеми. Роль педагога полягає в конструюванні пізнавального завдання, розчленуванні його на окремі етапи, визначенні тих етапів, які учні виконуватимуть самостійно, тобто вчитель організовує самостійно-пізнавальну діяльність молодших школярів.

Вагому роль у розвитку пізнавального інтересу школярів відіграють методи проблемного навчання, адже саме вони більшою мірою здатні активізувати учнів на уроці. Вчитель показує шлях дослідження проблеми, розкриваючи її вирішення з початку до кінця. Учні спостерігають, одержуючи приклад вирішення пізнавальних труднощів. Педагог загострює суперечності між раніше здобутими знаннями і новими фактами, відтак – у дітей виникає потреба у нових знаннях.

Сьогодні існують десятки класифікацій методів навчання. У кожному конкретному випадку педагог вирішує, який метод буде найефективніший на тому чи іншому уроці. Тільки правильний вибір і застосування методів навчання можуть забезпечити високий рівень знань учнів, формування потреби в систематичній, свідомій, творчій навчальній праці [3].

Часто трапляється перевантаження школярів традиційними навчально-розвивальними заходами. Водночас учні, які мають не академічну, а інші сфери обдарування – сферу художньої діяльності, рухову сферу тощо – не мають змоги їх розвивати. Тому слід формувати дві системи розвитку обдарованості: класно-урочну та позакласну. У позакласній діяльності основним рушієм є

інтерес, що визначає спрямування дитини та допомагає визначити свої здібності [2].

Одним з основних напрямків на цій ділянці роботи є підготовка здібних учнів до участі в різноманітних змаганнях. Особливе місце належить учнівським олімпіадам – позакласній формі навчання, яка дає можливість розвивати інтелект, ерудицію, вміння спілкуватись. Переможцями її стають найсильніші, а інші учасники збагачуються новими знаннями та здобувають необхідний досвід.

Широкі можливості для виявлення індивідуальних здібностей, знань, умінь, навичок школярів відкриває конкурсна діяльність. Конкурси – це форми роботи, які стимулюють та активізують діяльність, розвивають творчі можливості та формують конкурентноздатність особистості. Конкурсні змагання можна організовувати як самостійні заходи на перервах, у групах продовженого дня або як складники інших заходів.

Виховні заходи – особлива форма роботи з обдарованими дітьми. Діти мають можливість реалізувати акторські здібності, безпосередньо беручи участь у виставах, виявляти творчі навички, розробляючи сценарії постановок, розвивати схильність до художнього читання й літературної творчості, виявляти ерудицію й дослідницькі навички у вікторинах і наукових диспутах. Така робота сприяє підвищенню мотивації обдарованих дітей до співробітництва з педагогами, а також самовдосконаленню.

Зауважимо, що єдиних рекомендацій щодо навчання обдарованих дітей не існує, адже кожна дитина – унікальна особистість зі своїми перевагами і недоліками. Тому головним є пошук ключа – індивідуального підходу до кожного учня, зокрема, учня обдарованого, з вираженою індивідуальністю, незалежністю. Можливість застосування різноманітності методів і форм роботи з обдарованими школярами обмежується умінням педагога диференціювати підхід до різних груп учнів, що вимагає спеціальної підготовки, особливої майстерності, вільного й оперативного доступу до різноманітних джерел інформації, технічних засобів тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агаркова Н. Законодавче забезпечення соціально-правового захисту дітей (2002-2005 рр.) / Рідна школа. – 2007. – № 2. – С.9-12.
2. Михайлик Л.В. Формування освітнього середовища для розвитку обдарованої дитини / Л.В. Михайлик // Педагогічна майстерня. – 2013. – №1. – С.15-20.
3. Туріщева Л.В. Особливості роботи з обдарованими дітьми / Л.В. Туріщева // Початкове навчання та виховання. – 2010. – №16-18. – С.36-40.
4. Шепотько В.П. Організація навчання обдарованих і талановитих школярів (навчально-методичний посібник) / В.П. Шепотько, І.С. Волошук // Рідна школа. – 2006. – № 2. – С.27-50.
5. Шнайдер С.В. Психолого-педагогічні засади організації роботи з обдарованими дітьми в умовах навчально-виховного закладу. Матеріали роботи творчої групи заступників директорів навчальних закладів Рівного – Рівне, 2013р. – 124 с.

ОБДАРОВАНІ ДІТИ – ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДЕРЖАВИ

**МАТЕРІАЛИ
ІХ Міжнародної науково-практичної конференції**

11–17 липня 2016 року

Підписано до друку 05.07.2016 Формат 60x84 1/16
Папір офс. 80 г/м2. Друк цифровий. Ум. друк. арк. 16,28
Наклад 300 прим. Зам. № 0207

Видавництво Інститут обдарованої дитини НАПН України
вул. Артема, 52-Д, м. Київ, 04053
тел./факс.: (044) 481-27-27
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру серія
ДК №3366 від 13.01.2009 р.